

ВІДЗИВ

офіційного опонента, докторки медичних наук, професорки, завідувачки кафедри оториноларингології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця МОЗ України Дєєвої Юлії Валеріївни на дисертаційну роботу Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників та методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики», подану в спеціалізовану вчену раду Д 26.611.01 в ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМН України» на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук зі спеціальності 14.01.19 – оториноларингологія.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ

Порушення функції носового дихання, що пов'язане із викривленням носової перегородки, становить собою одну з найпоширеніших патологій в оториноларингології. У більшості випадків лікування можливе лише шляхом хірургічного втручання. Сучасні дослідження вказують на досить суттєвий відсоток функціонально незадовільних результатів септопластики у віддалені терміни після операції. Цей відсоток може сягати 30%. Лише розвиток техніки хірургічних втручань на перегородці носа не дозволяє повною мірою вирішити проблему виникнення функціонально незадовільних результатів.

Виникають питання щодо уточнення та об'єктивності показань до хірургічного втручання, шляхів визначення мінімально необхідного обсягу септопластики при повній її функціональній ефективності.

Вирішення цих питань ведеться також шляхом розвитку досліджень функції носового дихання. Проведення таких досліджень на сучасному рівні потребує складних технологічних рішень та розвитку певної специфічної теоретичної бази.

Основну проблему сучасних риноманометричних досліджень складає низька фізіологічна складова в розрахунках та пов'язана із цим клінічна інтеграція їх у практику.

Використання нових риноманометричних досліджень із розширеними клінічними можливостями задля поліпшення віддалених функціональних результатів хірургічної корекції порушень функції носового дихання, що пов'язані із викривленням носової перегородки, зумовлюють актуальність цього дослідження.

ОБҐРУНТОВАНІСТЬ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У ДИСЕРТАЦІЇ

Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників та методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики» базується на достовірному та статистично достатньому матеріалі – результатах обстеження 160 пацієнтів, що перенесли септопластику в період до 3 років включно.

Автором особисто здійснено відбір, опитування та риноманометричне обстеження пацієнтів, які включені в дослідження, проведено статистичну обробку одержаних результатів, їх аналіз, сформовано основні теоретичні та практичні положення дисертації, що виносяться на прилюдний захист.

Використані в дисертації методи дослідження відповідають поставленим завданням, вони є сучасними та інформативними. Статистична обробка отриманого наукового матеріалу проведена коректно, що показує достовірність отриманих результатів. Назва дисертації відповідає її змісту, головні наукові положення дисертаційної праці, висновки і практичні рекомендації логічно витікають з матеріалів роботи, базуються на фактичних даних. Вони обґрунтовані, містять нові наукові та практичні узагальнення та є логічним підсумком проведених наукових досліджень.

ДОСТОВІРНІСТЬ І НОВИЗНА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Уперше на підставі удосконаленої методики передньої активної риноманометрії з комплексом функціональних проб досліджено структуру

порушень функції носового дихання у віддалені терміни у хворих, що перенесли реконструктивні втручання на перегородці носа, і визначено їхній вплив на якість життя. З'ясовано, що кількість функціонально незадовільних результатів, які впливають на якість життя пацієнтів, корелює з післяопераційним терміном, засвідчуючи мінімум у перший рік і досягаючи максимуму у третій рік після операції (від 4% через 1 рік до 25% через 3 роки) ($p < 0,05$).

Уперше досліджені й схарактеризовані основні аеродинамічні чинники розвитку порушень функції носового дихання у віддалені терміни після реконструктивних втручань на перегородці носа. Аналіз отриманих результатів дослідження свідчить про те, що основна причина збільшення кількості незадовільних функціональних результатів у перші три роки після операції пов'язана з набряково-мукозальним компонентом. Такі зміни практично не фіксуються в перший рік (0%) після операції і проявляються протягом наступних років, досягаючи максимуму на третій рік (12,5%) ($p < 0,05$).

Уперше досліджена та схарактеризована ефективність коригувальних втручань на перегородці носа, проведених з урахуванням показників удосконаленої методики передньої активної риноманометрії із комплексом функціональних проб. Доведено, що в групі пацієнтів, яким перед хірургічним втручанням на носовій перегородці проведено аеродинамічне дослідження, спостерігається статистично значно менша кількість незадовільних результатів після хірургічного лікування. Так, у групі пацієнтів, оперованих за класичною методикою, спостерігалось 13,16% незадовільних функціональних результатів проти 3,57% подібних випадків у групі оперованих з урахуванням даних аеродинамічного-аналізу ($p < 0,05$).

Висвітлені у роботі наукові положення чітко сформульовані та підтверджені отриманими результатами. Обґрунтованість результатів наукового дослідження та їх достовірність базується на достатній кількості вибірки.

ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 6 наукових робіт: 5 статей надруковано в спеціалізованих фахових виданнях, затверджених ДАК України (із них 3 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз); 1 тези в матеріалах конференції з міжнародною участю.

Публікації відповідають вимогам ДАК МОН України та повною мірою відображають матеріал дисертації.

ОФОРМЛЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ТА СТРУКТУРА

Дисертація викладена українською мовою на 172 сторінках машинописного тексту. Робота складається з титульного аркуша, анотації, переліку умовних скорочень, змісту, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів, 3 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, додатків, списків використаних джерел літератури, що наведені до кожного розділу. Списки літератури загалом містять 180 джерел, із яких 42 роботи – кирилицею і 138 – латиницею. Робота проілюстрована 10 таблицями та 39 малюнками.

Вступ відповідає встановленим вимогам, включає актуальність теми, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукову новизну, практичну значимість отриманих результатів. Чітко визначено актуальність порушеної проблеми, що базується на відповідних літературних посиланнях.

Мета дослідження: Підвищення рівня ефективності діагностики та лікування порушень дихальної функції носа на основі використання вдосконаленої методики риноманометрії.

У роботі чітко сформульовані 5 завдань дослідження, послідовне виконання яких дозволяє досягти поставленої цілі.

Об'єкт дослідження: Носове дихання.

Предмет дослідження: Стан дихальної функції, архітекtonіки порожнини носа та показники якості життя хворих із порушенням функції носового дихання та тих хворих, що перенесли септопластику.

Перший розділ – «Огляд літератури», у якому наведено детальний аналіз наукових публікацій, що висвітлюють теоретичні та практичні аспекти фізіології та аеродинаміки порожнини носа як у нормі, так і при патології, що пов'язана із викривленням носової перегородки. Окремий підрозділ детально висвітлює особливості історичного та сучасного розвитку методів об'єктивного дослідження аеродинаміки порожнини носа. Детально розглядаються їхні переваги та висвітлюються недоліки, що впливають на їхню клініко-діагностичну значущість. Окремим підрозділом також висвітлені та проаналізовані історичні й сучасні наявні методи хірургічних втручань на носовій перегородці при порушенні функції носового дихання, їхні технічні особливості, недоліки та переваги.

У висновку до огляду літератури автор зазначає, що розвиток хірургічних технік на сучасному етапі не дозволяє вирішити проблему незадовільних функціональних результатів хірургії носової перегородки, а наявні методи об'єктивного дослідження функції носового дихання мають певні суттєві недоліки, що обмежують їхню клінічну ефективність.

Дані наукової літератури викладені та проаналізовані з позицій завдань дослідження, сучасних підходів до діагностики та лікування. Літературний огляд читається та сприймається легко.

Другий розділ – «Матеріали та методи» – складається із двох основних підрозділів, що дають загальну клінічну характеристику пацієнтів, визнають репрезентативні групи дослідження, перераховують та докладно обґрунтовують вибір і перелік методів обстеження, що були використані в роботі.

Методами дослідження були такі: загально-клінічні, риноманометричні, томографічні, ендоскопічні та опитувальні.

Для статистичного аналізу даних використовувалися засоби пакету Statistica (TIBCO Software Inc., USA).

Усі застосовані методи студії є сучасними та інформативними для вирішення сформульованих у роботі завдань, відповідають сучасним вимогам.

Кількість одиниць дослідження достатня для отримання коректних, статистично достовірних результатів.

Третій розділ дисертації – «Розробка методів підвищення інформативності риноманометричного обстеження пацієнтів з порушенням функції носового дихання при викривленні носової перегородки» - складається з 2 основних підрозділів. У розділі детально описується методика проведення обраного риноманометричного дослідження. Включно із описом елементів, що дозволяють підвищити її клінічну інформативність. А саме комплекс функціональних проб та визначення дзета-коефіцієнта. Наводиться клінічна інтерпретація результатів дослідження відповідно до патологічних станів та їхньої локалізації. Розділ має широкий ілюстративний супровід.

У четвертому розділі дисертації – «Дослідження віддалених функціональних результатів септопластики» – 3 основні підрозділи. Розділ присвячений вивченню віддалених (до трьох років) функціональних результатів септопластики у хворих, що були прооперовані без відповідного попереднього аеродинамічного аналізу. Досліджуються як суб'єктивні, так і об'єктивні дані. Для суб'єктивної оцінки функції носового дихання використана сучасна та клінічно достовірна шкала опитування NOSE. Результати об'єктивного дослідження пацієнтів із використанням запропонованої методики риноманометричного дослідження мають високий ступінь кореляції із суб'єктивними даними. У розділі наводиться аналіз отриманих даних та визначаються основні чинники виникнення віддалених функціонально незадовільних результатів після септопластики. Наводиться динаміка їх змін у різні терміни після хірургічного втручання. Визначено, що

кількість функціонально незадовільних результатів корелює з післяопераційним терміном та має мінімум у перший рік після операції й максимум у третій рік (від 4% до 25% відповідно), основною причиною виникнення функціонально незадовільних результатів є розвиток набряково-мукозальних явищ.

П'ятий розділ дисертації – «Розробка схеми оптимального обсягу хірургічного втручання при порушенні функції носового дихання, що пов'язане із викривленням носової перегородки» – викладений у двох основних підрозділах. У першому підрозділі детально описується та аргументується схема визначення оптимального обсягу хірургічного втручання, що базується на проведенні риноманометричного дослідження в поєднанні з комплексом функціональних проб та доповнена ендоскопічним і томографічним дослідженнями. Усе це дозволяє отримати необхідну інформацію для визначення локалізації місця формування патологічного носового опору повітряному потоку та визначити конкретні анатомічні утворення, що потребують корекції під час хірургічного втручання. У другому підрозділі наводяться порівняльні характеристики дослідження віддалених функціональних результатів суб'єктивного опитування за шкалою NOSE та об'єктивного дослідження із використанням запропонованої методики риноманометричного дослідження пацієнтів, що доводять ефективність запропонованого методу.

Аналіз і узагальнення одержаних результатів.

Автор дослідження наводить основні аргументи, які засвідчують, що запропонована методика передопераційного обстеження та планування хірургічних втручань у хворих із порушенням функції носового дихання при викривленні носової перегородки є клінічно ефективною.

Висновки дисертації логічно випливають зі сформульованих цілей і завдань дослідження, відбивають суть проведеної роботи.

Практичні рекомендації лаконічні, конкретні, клінічно обґрунтовані. Результати дослідження можуть бути використані в оториноларингологічних клініках при наданні допомоги пацієнтам із порушеннями функції носового дихання, що пов'язані із викривленням носової перегородки.

Роботу написано науковою мовою, що свідчить про високу ерудицію автора. Викладені матеріали вільно сприймаються. Отримані результати обґрунтовані, виважені. Зміст автореферату повною мірою відбиває основні положення дисертації.

Дисертація відповідає встановленим вимогам, проте є ряд зауважень, що не є концептуальними і не впливають на загальну високу оцінку роботи, не применшують її наукової вартості. Дисертант вільно орієнтується в досліджуваній проблематиці, володіє методикою наукового дослідження.

ЗАУВАЖЕННЯ

1. В третьому розділі наведені графіки формування риноманометричного дослідження з урахуванням ζ -коефіцієнта, проте ілюстрації, які стосуються формування носового опору при патології не містять пояснень причин саме такого розподілу потоку повітря при певній патології. Крім того автор зазначає що необхідно диференціювати патологічний стан від нормальної зміни носового циклу, проте не вказує яким саме чином ζ -коефіцієнт характеризує цей процес.
2. В цьому ж розділі автор описує ζ -коефіцієнт, при цьому вказує на його зміни при формуванні патологічного носового опору в задніх відділах, вказуючи зокрема, що така ситуація розвивається при новоутвореннях порожнини носа. Проте, виходячи з розділу матеріали і методи, такі пацієнти з дослідження виключалися.
3. В розділі 4 автор наводить дані про динаміку змін суб'єктивних відчуттів якості життя пацієнтів, вказуючи, що незадоволеність функцією носового дихання за результатами опитування зростає від 4%

до 25% протягом трьох років після хірургічного втручання. Проте автор не пояснює причину такого результату. Також не зрозуміло чи всім цим пацієнтам проводився однаковий обсяг оперативного втручання.

ЗАПИТАННЯ

1. Чим Ви пояснюєте зростання кількості незадовільних результатів септопластики на 3 рік після оперативного втручання?
2. Як з Вашої точки зору можна попередити збільшення зростання чисельності незадовільних результатів оперативних втручань?
3. Чи були у Вас пацієнти з більшим ніж три роки терміном спостереження і яким чином змінювалася у них функція носового дихання?
4. З чим пов'язано виникнення набряково-мукозальних змін на другий рік після операції та їх відсутність протягом першого року?
5. Яким чином Ви визначали причину погіршення носового дихання у пацієнтів з проведенням виключно септопластики і при поєднаних втручаннях в порожнині носа?

Однак вищезгадані зауваження та запитання не є принциповими та не знижують значення проведеної автором наукової роботи, а мають рекомендаційний характер.

ВИСНОВОК ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертація Світличного Олександра Євгеновича «Визначення чинників та методи запобігання незадовільним функціональним результатам септопластики», подана на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, є закінченою науково-дослідною роботою, у якій отримані нові, науково обґрунтовані дані щодо підвищення рівня ефективності діагностики та лікування порушень дихальної функції носа.

Представлені в роботі результати вирішують конкретне наукове завдання: підвищення рівня ефективності хірургічного лікування пацієнтів із порушенням функції носового дихання, що пов'язано із викривленням носової перегородки на підставі розширення можливостей топічної діагностики риноманометричного методу дослідження функції носового дихання з подальшим ґрунтовним визначенням оптимального обсягу хірургічного втручання.

Усе це дає підстави стверджувати, що дисертація відповідає вимогам, ДАК МОН України, що висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук п.11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а здобувач Світличний Олександр Євгенович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата медичних наук зі спеціальності 14.01.19 – оториноларингологія.

Офіційний опонент
докторка медичних наук, професорка,
завідувачка кафедри оториноларингології
Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця МОЗ України

Ю. В. Дєєва